

Міністерство освіти і науки України

Державний заклад
«Південноукраїнський національний педагогічний
університет імені К. Д. Ушинського»
кафедра політичних наук і права
Центр соціально-політичних досліджень «Politicus»

**X ВСЕУКРАЇНСЬКА
НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ
З МІЖНАРОДНОЮ УЧАСТЮ**

**СУЧАСНА УКРАЇНСЬКА
ДЕРЖАВА:
ВЕКТОРИ РОЗВИТКУ
ТА ШЛЯХИ МОБІЛІЗАЦІЇ РЕСУРСІВ**

30 квітня 2026 р.

м. Одеса

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

**ДЕРЖАВНИЙ ЗАКЛАД
«ПІВДЕННОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ К. Д. УШИНСЬКОГО»
КАФЕДРА ПОЛІТИЧНИХ НАУК І ПРАВА
ЦЕНТР СОЦІАЛЬНО-ПОЛІТИЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ «POLITICUS»**

**X ВСЕУКРАЇНСЬКА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА
КОНФЕРЕНЦІЯ
з міжнародною участю**

**СУЧАСНА УКРАЇНСЬКА ДЕРЖАВА:
ВЕКТОРИ РОЗВИТКУ ТА ШЛЯХИ
МОБІЛІЗАЦІЇ РЕСУРСІВ**

30 квітня 2026 року

м. Одеса

УДК 321(477)(063)

DOI: <https://doi.org/10.24195/UkrainianState2026-10>

*Рекомендовано до друку Вченою радою Університету Ушинського
(протокол від 28 травня 2026 року № 14)*

Сучасна українська держава: вектори розвитку та шляхи мобілізації ресурсів : матеріали X Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю, м. Одеса, 30 квітня 2026 року. Одеса : ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського», Центр соціально-політичних досліджень «Politicus», 2026. 583 с.

Рецензенти:

Кокорев О. В., доктор політичних наук, доцент, в.о. завідувача кафедри журналістики, соціальних комунікацій і ІТ-права Державного університету Інтелектуальних технологій і зв'язку.

Петінова О. Б., доктор філософських наук, професор, професор кафедри філософських і соціологічних студій та соціокультурних практик ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»

Організаційний комітет конференції:

Наумкіна С. М. – доктор політичних наук, професор, завідувач кафедри політичних наук і права Університету Ушинського;

Музиченко Г. В. – проректор з наукової роботи, доктор політичних наук, професор, професор кафедри політичних наук і права Університету Ушинського;

Гедікова Н. П. – доктор політичних наук, професор, професор кафедри політичних наук і права Університету Ушинського;

Проноза І. І. – кандидат політичних наук, доцент, доцент кафедри політичних наук і права Університету Ушинського;

Каменчук Т. О. – кандидат політичних наук, доцент, доцент кафедри політичних наук і права Університету Ушинського;

Таску-Ставре М. – доктор політичних наук, професор, професор Бухарестського університету (Румунія);

Хевцуріані А. – доктор наук у сфері міжнародних відносин, професор факультету права та міжнародних відносин, Грузинський технічний університет (Грузія).

У збірнику матеріалів X Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю «Сучасна українська держава: вектори розвитку та шляхи мобілізації ресурсів» представлено результати наукових досліджень науково-педагогічних працівників, здобувачів вищої освіти, молодих науковців та практиків із вітчизняних і зарубіжних закладів вищої освіти та наукових установ, об'єднаних прагненням до осмислення актуальних викликів державотворення, суспільного розвитку та післявоєнної відбудови України.

Матеріали збірника охоплюють широкий спектр актуальних проблем сучасної політичної, правової, економічної та соціогуманітарної науки. У наукових доповідях і дослідженнях висвітлено питання розвитку та модернізації політичних інститутів і процесів сучасної держави, правових та економічних механізмів відбудови України, інформаційної безпеки та протидії гібридним загрозам в умовах глобальних трансформацій. Значну увагу приділено філософським засадам державотворення, соціальним практикам і менеджменту соціокультурного розвитку, а також питанням євроінтеграції, транскордонної співпраці, міжнародних партнерств і регіональних стратегій сталого розвитку в умовах сучасних політичних та соціальних змін.

Збірник відображає високий рівень наукової дискусії та міждисциплінарного підходу до аналізу суспільно-політичних процесів, сприяє розвитку наукової комунікації та міжінституційної співпраці. Матеріали конференції становлять практичний і науковий інтерес для дослідників, викладачів, здобувачів освіти, представників органів державної влади, місцевого самоврядування та фахівців у сфері політичних, правових, економічних і соціогуманітарних наук.

Матеріали подано в авторській редакції. За зміст та достовірність наведених фактів, цитат і даних відповідальність несуть автори.

Микитей Артем	ІНСТИТУЦІЙНА АРХІТЕКТУРА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДОБРОЧЕСНОСТІ СУДІВ	66
Мініцький Валерій	КОНЦЕПТУАЛЬНА МОДЕЛЬ ПОВОЄННОЇ ВІДБУДОВИ УКРАЇНИ: СИНЕРГІЯ ДЕРЖАВИ ТА ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА	70
Мозолюк-Боднар Людмила	ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ В УКРАЇНІ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПРАВОВОЇ АДАПТАЦІЇ	74
Музиченко Ганна	ВЕТЕРАНИ ЯК НОВІ ПОЛІТИЧНІ АКТОРИ	77
Наумкіна Світлана	ВОЄННО-ПОЛІТИЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ НОВОЇ АРХІТЕКТУРИ БЕЗПЕКИ В СХІДНІЙ ЄВРОПІ	81
Ніколаєва Майя, Кадук Наталя	ЦИФРОВІЗАЦІЯ ПОЛІТИЧНИХ ІНСТИТУТІВ: ТРАНСФОРМАЦІЯ МЕХАНІЗМІВ УПРАВЛІННЯ ТА ДЕМОКРАТІЇ	85
Обухов Петро	МАНІПУЛЯТИВНІ ТЕХНОЛОГІЇ У ВИБОРЧИХ КАМПАНІЯХ ЯК ФАКТОР ВПЛИВУ НА ЕЛЕКТОРАЛЬНУ ПОВЕДІНКУ	88
Позняк Вікторія	РОЛЬ ГРОМАДСЬКОСТІ У ПРОЦЕСАХ ФОРМУВАННЯ ДЕРЖАВНОЇ АНТИКОРУПЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ	92
Поляков Андрій	ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ІНСТИТУТУ ГЛАВИ ДЕРЖАВИ В ПЕРІОД ГЕТЬМАНАТУ П. СКОРОПАДСЬКОГО	96
Приходько Сергій	ДЕМОКРАТІЯ ХХІ СТОЛІТТЯ: КРИЗА ЛЕГІТИМНОСТІ	99
Рогоза Анна	ВЗАЄМОДІЯ ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ ТА МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ: КОНСТИТУЦІЙНІ МОДЕЛІ РЕГУЛЮВАННЯ	102
Самойлов Олексій	КОНСЕРВАТИЗМ В УМОВАХ СУЧАСНИХ ВИКЛИКІВ ТА ГЛОБАЛЬНИХ ЗАГРОЗ	104
Сокур Олексій	ЦИФРОВІЗАЦІЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ МОДЕРНІЗАЦІЇ ПОЛІТИЧНИХ ІНСТИТУТІВ: ДОСВІД УКРАЇНИ В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНИХ ВИКЛИКІВ	106
Швець Світлана	ЦИФРОВА ПАРТИСИПАЦІЯ: ГЕЙМІФІКАЦІЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ ПОДОЛАННЯ ПРАВОВОГО НІГІЛІЗМУ	109
Яковлева Лілія	ЛЕГІТИМНІСТЬ ВЛАДИ: СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ ВИМІР ПУБЛІЧНОЇ ПОЛІТИКИ	111

СЕКЦІЯ 2. ПРАВОВІ ТА ЕКОНОМІЧНІ МЕХАНІЗМИ РОЗВИТКУ І ВІДБУДОВИ УКРАЇНИ

Астапова Діана	ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВІ МЕХАНІЗМИ ЗАХИСТУ ЧЕСТІ, ГІДНОСТІ ТА ДІЛОВОЇ РЕПУТАЦІЇ У КОНТЕКСТІ ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	116
Баймуратов Михайло, Кофман Борис	МІЛІТАРНИЙ МУНІЦИПАЛІЗМ: ДО ПИТАННЯ ПРО ВИЗНАЧЕННЯ ІДЕНТИФІКАТОРІВ ФЕНОМЕНОЛОГІЇ	118
Балацька Анна	ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ТУРИСТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ	126
Баранов Сергій	ОКРЕМІ ПИТАННЯ ВИРОБЛЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЙНО - ПРАВОВОГО МЕХАНІЗМУ ВІДНОВЛЕННЯ УКРАЇНИ У ПОВОЄННИЙ ПЕРІОД	130

також удосконалення механізмів відповідальності за порушення немайнових прав особи.

Література:

1. Цивільний кодекс України : Закон України від 16.01.2003 № 435-IV. URL: Цивільний кодекс України (текст)
2. Конституція України : Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР.
3. Закон України «Про оперативно-розшукову діяльність» : Закон України від 18.02.1992 № 2135-ХІІ.
4. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод від 04.11.1950.
5. Цивільне право України : підручник : у 2 ч. / за ред. Р. Б. Шишки. Київ : Ліра-К, 2022. 796 с. URL: Переглянути підручник (PDF)
6. Гейнц Р. М. Цивільне право України : методичні вказівки. Івано-Франківськ, 2022. URL: Методичні матеріали (PDF)
7. Борисова В. І., Іванова К. Ю., Карнаух Б. П., Ходико Ю. Є. Цивільне право України : посібник. Харків : Право, 2019. 248 с. URL: Посібник (PDF)
8. Рарасюк М. В. Цивільне право України (схеми). Львів, 2020. URL: Навчальний посібник (PDF)
9. Axel Springer AG v. Germany, no. 39954/08, ECHR 2012.

Баймуратов М. О.,

доктор юридичних наук, професор, заслужений діяч науки і техніки України, академік Української академії наук, професор кафедри політичних наук і права, ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет ім. К.Д. Ушинського,

Кoffман Б. Я.,

доктор юридичних наук, професор, Заслужений юрист України професор кафедри політичних наук і права, ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет ім. К.Д. Ушинського,

МІЛІТАРНИЙ МУНІЦИПАЛІЗМ: ДО ПИТАННЯ ПРО ВИЗНАЧЕННЯ ІДЕНТИФІКАТОРІВ ФЕНОМЕНОЛОГІЇ

Мілітарний муніципалізм (далі – ММ) – це нова наукова концепція, яка вперше запропонована і розроблена одними з авторів цієї статті, українськими вченими-конституціоналістами і муніципалістами М. О. Баймуратовим та

Б.Я. Кофманом [1, с. 6-18; 2, с. 6-18] в межах мілітарного вчення про конституціоналізм. Вона описує трансформацію інституту МСВ в умовах воєнного стану, коли ТГ стають активними суб'єктами оборони та безпеки держави.

Згідно з цією концепцією, муніципалітет перестає бути лише органом надання послуг (садочки, дороги) і перетворюється на «локальну фортецю», що забезпечує виживання держави. Автори підкреслюють, що ММ виступає вимушеною, але об'єктивно необхідною стадією розвитку самоврядування в екстраординарних умовах існування і функціонування державності, тобто в умовах воєнного стану або стану війни. У цій моделі стратегічну роль відіграє муніципальна свідомість (правосвідомість) жителів-членів територіальної громади (далі – ТГ), що базується на ідеї, відповідно до якої кожна громада виступає складовою частиною загальнонаціонального спротиву. Отже, йдеться про те, що це фактично «муніципальна оборона», де місцеве самоврядування (далі – МСВ) та ТГ, що існують та функціонують в його умовах, виступає тиліовим фундаментом для професійної армії.

Основними ознаками ММ, що виокремлюють М.О. Баймуратов і Б.Я. Кофман [3, с. 131-136], виділяючи специфічні риси, які відрізняють ММ від звичайного управління в мирний час – виступають такі:

А) *ММ як органічна частина мілітарного конституціоналізму* [1, с. 6-18; 2, с. 6-18] – отже: а) він не існує автономно та виступає похідним елементом більш ширшого явища – мілітарного конституціоналізму, у цій системі «конституціоналізм» виступає як загальна стратегія держави під час війни, а «муніципалізм» – як інструмент її реалізації на місцях; б) суть цього зв'язку проявляється у відносинах цілого та частини, отже МК є органічною частиною, тому що між ними спостерігається: єдина правова природа: коли мілітарний конституціоналізм змінює «правила гри» в усій державі (обмеження прав, посилення виконавчої влади) і впроваджує ці зміни на рівні міст та сіл; децентралізація оборони: коли конституціоналізм воєнного часу передбачає, що захист суверенітету – це обов'язок не лише армії, а всього суспільства, при цьому ТГ стають фундаментом, на якому тримається цей державний лад; легітимізація обмежень: коли через муніципальні органи реалізуються специфічні заходи воєнного стану (комендантська година, світломаскування, примусове вилучення майна), які санкціоновані конституцією; в) наведена залежність ММ та мілітарного конституціоналізму працює в єдиній структурі через залежність кількох рівнів: нормативний рівень: коли Конституція держави передбачає перехід до воєнного стану, при цьому муніципальне право адаптується через рішення місцевих рад та військових адміністрацій; інституційний рівень: коли

держава створює відповідну інституційно-управлінську вертикаль (Ставка Верховного головнокомандуючого, РНБО), в якій ТГ стають «низовими ланками» цієї вертикалі, зберігаючи при цьому ознаки самоврядування; функціональний рівень: коли головна функція конституції – це захист держави, а головною функцією муніципалітету стає забезпечення життєдіяльності та оборони в тилу; г) ознаки такої «органічності» зв'язку ММ та мілітарного конституціоналізму бачаться в наявності систем: конституційної безпеки: коли ТГ розглядається як суб'єкт, що забезпечує стабільність конституційного ладу «знизу»; синхронізації інтересів: коли приватні інтереси жителів ТГ тимчасово поступаються загальнодержавному інтересу перемоги, що закріплено на рівні конституційних принципів; трансформації суб'єктів: коли МСВ стає специфічною формою публічної влади воєнного часу, де межа між «державним» і «самоврядним» майже зникає. Отже, якщо мілітарний конституціоналізм – це «ідеологія та архітектура» виживання держави, то МК – це «цегла та бетон», з яких ця оборона будується на конкретній території.

Б) *Безпековий пріоритет*: коли головною метою ТГ стає не «добробут», а «безпека та виживання», при цьому її ресурси переорієнтовуються на потреби фронту та цивільного захисту. Суттю такого пріоритету виступає створення відповідного стану, за якого будь-яке рішення ОМСВ оцінюється через призму: "Чи сприяє це зміцненню оборони та захисту людей?" Цей пріоритет реалізується через три рівні: фінансовий («Бюджет виживання»): коли грошові ресурси ТГ спрямовуються не на благоустрій її території, а на закупівлю дронів, пікапів для ЗСУ, будівництво фортифікацій та ремонт укриттів; управлінський: коли швидкість прийняття рішень органами МСВ, в тому числі й через локальну нормотворчість, стає важливішою за довгі процедури – при цьому місцеві ради та військові адміністрації працюють як єдиний механізм цивільного захисту; гуманітарний: коли створюються запаси їжі, води, палива та медикаментів («пункти незламності»), забезпечення життєдіяльності ТГ в умовах блекаутів чи обстрілів.

В) *Тісна взаємодія з державою*: Відбувається стирання жорстких меж між місцевим самоврядуванням і державною владою (військовими адміністраціями) задля єдиної мети — оборони. Отже, якщо у мирний час МСВ прагне до автономії (незалежності від центру), але в умовах війни воно стає частиною єдиного державного оборонного механізму. Основними проявами цієї взаємодії виступає: а) єдина вертикаль управління: коли утворення військових адміністрацій (обласних, районних, міських), які поєднують у собі ознаки державного органу та місцевого самоврядування, стає реальністю сьогодення; б) спільне використання ресурсів: коли ТГ передають свої кошти (через субвенції)

та майно (техніку, приміщення) безпосередньо на потреби ЗСУ або державних оборонних програм; в) делегування надзвичайних повноважень: коли держава передає мерам та місцевим радам функції, які раніше були суто державними (наприклад, охорона правопорядку, мобілізаційні завдання, контроль за цінами); г) інформаційна єдність: коли ОМСВ стають головними провідниками державних рішень на місцях (оповіщення про небезпеку, роз'яснення наказів командування). Наведений підхід, особливо в контексті дослідження, що проводиться, виступає вельми важливим, бо забезпечує: швидкість реакції: коли держава не може ефективно керувати кожним селом із центру, тому саме тісна взаємодія дозволяє ТГ діяти як «руки» держави на місцях; легітимність: коли жителі-члени ТГ більше довіряють своїм місцевим лідерам – коли мер і держава діють спільно, мобілізація ресурсів відбувається ефективніше; логістична підтримка: ТГ забезпечують «тиловий фундамент» для державних військових з'єднань, що дислокуються на їхній території.

Г) *Мілітаризація ресурсів*: насамперед вона розуміється як процес переорієнтації всіх матеріальних, фінансових, людських та інформаційних активів ТГ на потреби оборони та безпеки – отже, передбачається переорієнтація використання місцевих бюджетів, комунальної техніки та майна для будівництва фортифікацій, допомоги ТрО та ЗСУ. Звідси це не просто «витрата грошей», а стратегічне переведення ресурсного потенціалу ТГ з режиму «розвитку» в режим «забезпечення фронту та тилу». Складовими елементами мілітаризації ресурсів [4, с. 220] ТГ виступає: 1. *фінансова мілітаризація*: а) пріоритетне фінансування потреб ЗСУ та ТрО з місцевого бюджету; б) закупівля за кошти ТГ техніки, дронів, засобів зв'язку та амуніції; в) виділення субвенцій (грошової допомоги) державним військовим структурам; 2. *матеріально-технічна мілітаризація*: а) використання комунальної техніки (екскаваторів, самоскидів) для будівництва фортифікаційних споруд; б) передача приміщень комунальної власності (шкіл, садочків, складів) для розміщення військових або ВПО; в) створення резервів палива, генераторів та будматеріалів на випадок руйнувань; 3. *людська та інтелектуальна мілітаризація*: а) залучення працівників комунальних підприємств до виконання оборонних завдань; б) перепідготовка кадрів для роботи в умовах надзвичайних ситуацій (цивільний захист, перша допомога); в) активізація волонтерського руху як органічної частини муніципального ресурсу; 4. *інфраструктурна мілітаризація*: а) адаптація підвалів та метро під укриття; б) облаштування критичної інфраструктури (водоканалів, енергомереж) засобами захисту від обстрілів; в) створення «пунктів незламності».

Правовою основою мілітаризації ресурсів виступає розуміння того, що вона у цій концепції не є «самодіяльністю». Вона базується на: а) законності: коли

використання ресурсів відбувається в межах воєнного стану та рішень військових адміністрацій; б) доцільності: коли ТГ витрачає ресурси там, де вона може бути ефективнішою за центральну владу (швидка закупівля, локальна логістика); в) солідарності: коли розуміння того, що без безпеки держави ресурси громади (парки, дороги) втратять будь-який сенс. Отже, ключовою відмінністю в цій сфері виступає розуміння того, що в мирний час ресурси – це інструмент комфорту; у ММ ресурси – це інструмент спротиву, коли будь-який актив ТГ розглядається як «патрон», який має наблизити перемогу або врятувати життя.

Г') *Мобілізаційна готовність*: розуміється як здатність ОМСВ швидко переводити життя ТГ на «військові рейки» (укриття, пункти незламності, евакуація), тобто в управлінському контексті це здатність як МСВ, так й ТГ миттєво перейти з мирного режиму на функціонування в умовах війни. Варто враховувати, що мобілізаційна готовність не лише військовий термін, а комплексний стан громади, який дозволяє їй стати надійним тилом або частиною оборонного рубежу. До основних складових мобілізаційної готовності відносяться наступні складові: 1. адміністративна готовність: що передбачає: а) наявність чітких планів дій на випадок окупації, обстрілів або блекаутів; б) здатність місцевих рад працювати дистанційно або в укриттях; в) швидке розгортання військових адміністрацій на базі цивільних мерій; 2. ресурсна мобілізація: що передбачає: а) ведення обліку техніки та майна, які можуть бути вилучені на потреби оборони (автотранспорт, будматеріали); б) наявність резервних фондів (грошових, продуктових, паливних) для автономного виживання ТГ та її жителів-членів громади; 3. підтримка призову та ТРО: що передбачає: а) організацію пунктів збору мобілізованих; б) допомогу в облаштуванні штабів територіальної оборони та блокпостів; в) співпрацю з територіальними центрами комплектування (ТЦК); 4. готовність системи цивільного захисту: що передбачає: а) належний стан укриттів та систем оповіщення (сирени); б) наявність планів евакуації населення та прийому внутрішньо переміщених осіб (ВПО).

В основі мобілізаційної готовності на рівні ТГ [5] лежить розуміння того, що вона є «запобіжником» від хаосу. Якщо держава зверху оголошує мобілізацію, то саме муніципальний рівень забезпечує її практичне виконання на місцях. Без готовності громад загальнодержавна мобілізація буде неефективною. Отже, ця ознака формує стан «стиснутої пружини» – коли ТГ живе звичним життям, але в будь-яку хвилину готова перетворити будь-який пристрій, наприклад, кожен трактор на інструмент для окопів, а кожную будівлю, наприклад, школу – на шпиталь чи укриття.

Д) *Локальна стійкість (Resilience)* [6]: визнається в розумінні формування автономності ТГ, яка може функціонувати навіть в умовах ізоляції або тимчасової відсутності зв'язку з центральним урядом – тобто, це фактично її здатність витримувати надзвичайні навантаження, а також швидко відновлюватися після ударів та функціонувати в умовах автономності. Отже, під резильєнтністю ТГ можна розуміти «імунітет» громади, який дозволяє їй не розвалитися як соціальному та адміністративному організму, навіть якщо зв'язок із центральною владою тимчасово втрачено. До ключових складових локальної стійкості відносяться такі: 1. функціональна автономність: що передбачає а) здатність критичної інфраструктури (вода, тепло, світло) працювати на локальних ресурсах (генератори, свердловини); б) наявність альтернативних каналів зв'язку та управління; 2. ресурсна витривалість: що передбачає наявність: а) сформованих заздалегідь стратегічних запасів: продовольство, ліки, паливо, запчастини; б) можливості оперативно проводити аварійно-відновлювальні роботи власними силами громади; 3. соціальна згуртованість: що передбачає: а) високий рівень довіри між жителями-членами ТГ та місцевою владою; б) здатність людей до самоорганізації без вказівок «згори» (сусідська допомога, волонтерські мережі); 4. адміністративна адаптивність: що передбачає: а) готовність місцевих лідерів брати на себе відповідальність у критичних ситуаціях; б) наявність дублюючих систем управління (якщо одна будівля чи орган виведені з ладу, керування перехоплює інша ланка).

Резильєнтність МСВ та ТГ відіграє важливу роль для формування і існування ММ, бо фактично сприяє: а) децентралізації ризиків: якщо ворог атакує центр, країна виживає завдяки тому, що кожна ТГ – це окремий «живучий» вузол; б) тилова надійність: базується на розумінні того, що стійка ТГ не стає тягарем для армії, а навпаки – забезпечує військовим надійний тил, де працюють лікарні, пекарні та логістика; в) психологічна відсіч: коли ТГ швидко відновлюється (наприклад, прибирає скло чи латає дахи після обстрілу), це демонструє ворогу марність його зусиль і підтримує дух населення. Отже, простими словами, стан резильєнтності, це коли місто чи село схоже на бортову систему корабля з багатьма відсіками: навіть якщо один відсік затоплено, весь корабель залишається на плаву, а екіпаж знає, як залатати пробоїну власноруч.

Е) *Цивільно-військове співробітництво*: визначається як активна участь цивільного населення у волонтерстві та підтримці правопорядку разом із військовими структурами. Вона фактично базується на системі налагоджених робочих стосунків між місцевою ТГ (владою, бізнесом, мешканцями) та військовими підрозділами, що дислокуються на її території. Варто розуміти, що це не просто «допомога армії», а стратегічний союз, де цивільні та військові

ресурси об'єднуються для спільної оборони та життєдіяльності. До основних напрямків профільного співробітництва відносяться такі: 1. логістична підтримка: коли а) ТГ забезпечує військових приміщеннями, допомагає з ремонтом техніки, надає доступ до комунальних послуг (вода, електрика); б) військові, своєю чергою, можуть допомагати ТГ важкою технікою для розчищення завалів або будівництва захисних споруд; 2. безпека та правопорядок: коли здійснюється: а) спільне патрулювання вулиць силами поліції, ТрО та добровольчих формувань громади (ДФТГ); б) координація дій під час комендантської години та на блокпостах; 3. інформаційний обмін: коли: а) військові інформують місцеву владу про можливі загрози та правила безпеки; б) місцева влада допомагає військовим розуміти специфіку території, настрої населення та наявні локальні ресурси; 4. соціальна та медична допомога: коли: а) цивільні лікарні приймають поранених бійців; б) військові медики за потреби можуть надавати допомогу цивільному населенню в зонах, де зруйнована медична інфраструктура.

Цивільно-військове співробітництво виступає важливою частиною «ММ», бо це співробітництво перетворює ТГ на «територію-фортецю». Головними принципами тут виступають такі: а) єдність мети: коли зникає поділ на «ми (цивільні)» та «вони (військові)» – тут усі працюють на один результат; б) легітимізація присутності: коли місцева влада виступає посередником, пояснюючи мешканцям необхідність певних військових обмежень, що запобігає конфліктам; в) ефективність: коли ресурси використовуються максимально раціонально – наприклад, замість щоб везти продукти з іншого кінця країни, військові закупають їх у місцевих фермерів (підтримка економіки «своєї» ТГ). Отже, результатом профільної співпраці виступає створення соціального капіталу війни – високого рівня довіри між армією та народом на рівні конкретного міста чи села. Це робить оборону не лише професійною (з боку ЗСУ), а й народною, завдяки участі широких верств населення. Але важливо розуміти, що всі наведені процеси повинні бути формалізованими, тобто, по-перше, повинні супроводжуватися і забезпечуватися за рахунок відповідної управлінської діяльності; яка, по-друге, супроводжується розробкою, прийняттям та виконанням, а у підсумку оформленням відповідних нормативно-правових актів локальної нормотворчості (далі – ЛН).

Звідси можна стверджувати, що ЛН є «фундаментом» ММ, оскільки вона дозволяє ТГ легітимізувати свою нову роль у системі оборони. Це процес, де загальнодержавні норми адаптуються під конкретні потреби безпеки окремого міста чи села. Підтвердженням цього виступають відповідні настанови, що роблять локальну нормотворчість іманентним (невід'ємним) елементом ММ, а

саме: А) *Правова автономія в умовах загрози*: коли ТГ створюють власні регламенти, цільові програми (наприклад, «Безпечне місто» або програми підтримки ТрО) та рішення виконкомів, які дозволяють оперативно виділяти кошти на мілітарні потреби, що не завжди деталізовано на рівні законів. Б) *Інституціоналізація безпеки*: коли через локальні акти створюються добровольчі формування (ДФТГ), муніципальні варти та системи цивільного захисту – без належного нормотворчого оформлення ця діяльність була б поза законом або неефективною. В) *Гнучкість у темпоральному аспекті*: варто розуміти, що МК передбачає швидку часову реакцію – а звідси саме локальна норма здатна врегулювати питання використання комунального майна для потреб оборони швидше, ніж це зробить центральна влада. Г) *Соціальний договір*: варто враховувати, що цей спосіб, що реалізується через юридичне закріплення відповідальності місцевої влади перед жителями-членами ТГ за їхній фізичний захист, перетворює «оборону» з обов'язку держави на спільну справу громади. Отже, по суті, без локальної нормотворчості ММ залишився б лише ідеєю, а не дієвим механізмом виживання територій.

Резюмуючи, можна зазначити, що системний аналіз елементів ММ свідчить про визначальну роль локальної нормотворчості органів місцевого самоврядування (далі – ОМСВ), що допомагає здійснювати відповідну управлінську діяльність профільного мілітарного спрямування, формуючи фактично якісно новий масив компетенційних повноважень профільних органів в екстраординарних умовах існування і функціонування державності.

Література::

1. Баймуратов М.О. & Кофман Б.Я. (2022). Мілітарний конституціоналізм: до питання про формування, розуміння і оформлення феноменології. *Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України*. (3), 6–18.
2. Баймуратов М.О. & Кофман Б.Я. (2022). Мілітарний конституціоналізм: до питання про формування, розуміння і оформлення феноменології. *Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України*. (4), 6–18.
3. Баймуратов, М., & Кофман, Б. (2024). Мілітарний муніципалізм: до визначення об'єктивно-доктринальних настанов до формування та функціонування. *Матеріали конференцій МЦНД*, (16.02.2024; Кременчук, Україна), 131–136. вилучено із <https://archive.mcnd.org.ua/index.php/conference-proceeding/article/view/1034>
4. Принц В.А. Мілітаризація національної економіки України в умовах війни: виклики та обмеження. *Інноваційна економіка*. 2025. № 2 [102]. С. 219-225. DOI: <https://doi.org/10.37332/2309-1533.2025.2.24>

5. Лепіш Н.Я., Павлович-Сенета Я.П. Територіальні громади в умовах воєнного стану в Україні: адміністративно-правове забезпечення та особливості функціонування. Аналітично-порівняльне правознавство. 2022. № 4. URL: <https://journal-app.uzhnu.edu.ua/article/view/267567>. DOI: <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2022.04.382022>

Балацька А. В.,
здобувачка вищої освіти
факультету публічного управління
Хмельницького університету управління
та права імені Леоніда Юзькова
Науковий керівник: **Суббот А. І.**
доктор юридичних наук, професор,
Хмельницький університет управління
та права імені Леоніда Юзькова
м. Хмельницький, Україна

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ТУРИСТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

Туристична діяльність в Україні є важливою складовою економічного, соціального та культурного розвитку держави, що зумовлює необхідність її ефективного правового регулювання. Сучасна система нормативно-правового забезпечення туризму спрямована на створення безпечних умов для туристів, розвиток туристичної інфраструктури, а також гармонізацію національного законодавства з міжнародними стандартами.

Основу правового регулювання туристичної діяльності в Україні становить Конституція України, яка гарантує право громадян на відпочинок і свободу пересування. Спеціальним нормативно-правовим актом у цій сфері є Закон України «Про туризм», який визначає правові, організаційні та соціально-економічні засади здійснення туристичної діяльності, встановлює принципи державної політики у сфері туризму, регламентує права й обов'язки туристів, туроператорів і турагентів, а також окреслює повноваження органів державної влади. [1] Водночас важливу роль відіграють кодифіковані акти загального характеру — Цивільний кодекс України який регулює договірні відносини у сфері туристичного обслуговування, відповідальність сторін і відшкодування збитків. [2] Господарський кодекс України що визначає правові засади

Наукове видання

Сучасна українська держава: вектори розвитку та шляхи мобілізації ресурсів : матеріали X Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю, м. Одеса, 30 квітня 2026 року. Одеса : ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського», Центр соціально-політичних досліджень «Politicus», 2026. 583 с.

Опубліковано в авторській редакції